

Gouden lotus

Jane Yang

Gouden lotus

Vertaald door Anne Jongeling

Ambo|Anthos
Amsterdam

ISBN 978 90 263 6589 8

© 2025 Jane Yang Author

© 2025 Nederlandse vertaling Ambo|Anthos uitgevers,
Amsterdam en Anne Jongeling

Alle rechten voorbehouden. Tekst- en datamining zijn niet toegestaan

Oorspronkelijke titel *The Lotus Shoes*

Oorspronkelijke uitgever Sphere

Omslagontwerp Margo Togni

Omslagillustratie © Adobe Stock; Best View Stock /

Getty Images (vrouw)

Ambo|Anthos uitgevers vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Opgedragen aan mijn man, het anker in mijn leven,
en aan mijn moeder en vader – dankzij jullie opofferingen
kon ik in Australië een leven leiden met kansen
die ik nooit had gehad als ik in mijn geboorteland was gebleven.

Deel 1

Kleine Bloem

Ik zat rillend op het lage krukje in de keuken van ons huis op het platteland. De vrieskou beet in mijn wangen, en mijn handen en voeten waren pijnlijk verkleumd. Ik wreef over mijn armen en benen om warm te worden. Alhoewel het nooit sneeuwde in het zuiden van China, was het in de winter van dat zesde jaar van keizer Guangxu's heerschappij steenkoud. Normaal gesproken zou ik nog opgekruld onder mijn lappendeken hebben gelegen, maar mijn *aa noeng* had me bij het ochtendgloren gewekt.

'We gaan vandaag op avontuur,' had ze gezegd toen ze met een tobbe heet water naar me toe kwam. Voor het eerst in maanden zag ik een glimlach op haar magere, bleke gezicht. Maar het was niet de blijde, sprankelende glimlach waarmee ze zo gul was in de tijd dat mijn *aa de* nog leefde. Deze was geforceerd en haar ogen bleven dof.

'Ik neem je mee naar de grote stad, naar Kanton,' vervolgde ze. 'We mogen met boer Tang meerijden op zijn kar.' Ze goot wat koud water in de tobbe.

Ik klapte juichend in mijn handen. Ik was nog nooit in Kanton geweest, maar ik had er van rondreizende vertellers allerlei verhalen over gehoord. Op straat krioelde het van de venters die gesuikerde pruimen, zoete broodjes en geroosterde kastanjes verkochten. Mijn maag knorde bij de gedachte, en herinnerde me er-

aan dat ik sinds de kom waterige *congee* gisteren niets meer had gegeten. De vertellers beschreven ook de rondreizende acrobaten, de mannen die levende slangen doorslikten en de poppentheaters.

‘Gaat Kleine Broer ook mee?’ vroeg ik.

‘Die is nog te jong,’ zei ze. ‘Hij zit bij de burens, zij zullen vandaag op hem passen. Dit is een uitstapje voor moeder en dochter.’

‘Waarom gaan we ernaartoe?’

‘Kleine meisjes moeten niet zoveel vragen stellen,’ zei ze berispelijk. ‘Brave meisjes zwijgen, houden zich aan de regels en zijn gehoorzaam.’ Haar toon was mild, maar haar gezicht was vertrokken van ellende, en uit angst vroeg ik niet verder.

Ze knielde voor me op de grond en nam mijn gouden lotussen in haar handen.

‘Weet je nog waarom ik je voeten ging inbinden? Je was nog maar vier,’ zei ze.

‘Omdat... omdat...’ Ik schudde mijn hoofd.

Met een diepe zucht legde ze het uit. ‘Andere meisjes van zes in ons dorp zouden nu pas met het inbinden van voeten beginnen. Op het platteland wachten gezinnen soms tot hun dochter zeven of acht is, omdat ze zitten te springen om een extra paar handen. Maar dat is riskant. Weet je waarom?’

Ik schudde opnieuw mijn hoofd.

‘De botten zijn dan misschien al te hard om nog gevormd te worden. Ik hou zoveel van je dat ik jouw voeten twee jaar geleden al ben gaan inbinden, alsof je al een dametje was. Om je de perfecte lotussen van goud te geven zodat je op keizerlijke concubine Yao Niang kan lijken. Weet je het nog?’

‘Ja!’ Ik wilde haar imponeren en begon ijverig het verhaal op te dissen dat ze me vaak had verteld. ‘Lang geleden, nog voor de invasie van de Mantsjoes, toen China nog als een lappendeken verdeeld was over vele kleine koninkrijkes, was er een keizer die Li Yu heette. Hij hield van nieuwe dingen. Op een dag vroeg hij aan zijn vele, vele vrouwen om hem te verrassen met een nieuwe dans.

Ze probeerden het stuk voor stuk, maar niet één haalde het bij Yao Niang. Zij had haar voeten ingebonden tot halve manen en danste op haar tenen!

‘En toen?’ vroeg ze.

Ik fronste mijn wenkbrauwen.

Ze drong aan. ‘De keizer was zo onder de indruk dat hij haar tot de allerhoogste keizerlijke concubine benoemde...’

‘O ja!’ Ik schoot overeind en maakte haar zin af. ‘Niemand kon Yao Niang nog commanderen, behalve de keizerin. De vrouwen aan het hof deden haar na en al snel werd ze een rolmodel voor rijke mensen door het hele land. Meisjes van aanzien bonden hun voeten in. En de liefste moeders zorgden dat hun dochters perfecte lotussen van goud kregen.’

Ik verwachtte lof voor mijn spontane voordracht, vooral omdat ik bij slechts twee personages had gehaperd, maar Aa Noengs lippen begonnen te trillen. Toen ik mijn armen om haar heen wilde slaan, rechtte ze hoofdschuddend haar rug en streek de kreukels uit haar verschoten tuniekjakje, haar ou.

‘Zelfs de armste jongen mag hopen te slagen voor de keizerlijke examens en mandarijn te worden als hij slim en vlijtig is,’ zei ze, ‘maar een meisje maakt alleen met gouden lotussen nog kans op een beter leven. Dat is mijn onbetaalbare geschenk aan jou. Wat er ook gebeurt, je mag nooit vergeten hoeveel ik van je hou. Je bent mijn kostbare parel. Begrijp je wat ik zeg?’

‘Ik hou ook heel veel van jou. Zoveel.’ Ik zwaaide mijn armen achter mijn rug tot mijn handpalmen elkaar raakten. Maar ze lachte niet om mijn grapje.

‘Waarom is het belangrijk dat je perfecte gouden lotussen van tien centimeter hebt?’ vroeg ze.

‘Dan krijg je een goede man,’ piepte ik. ‘Koppelaars en schoonmoeders houden van kleine voetjes. Gouden lotussen zijn het bewijs dat het meisje geschikt is.’

‘Juist,’ knikte ze. ‘Alleen meisjes met veel uithoudingsvermo-

gen en discipline kunnen volmaakte gouden lotussen krijgen. En een moeder uit een goede familie wil dat voor haar zoon.' Ze pakte mijn handen en hield ze stevig vast. 'Wil je trouwen met een man uit zo'n gezin?'

'Ja.'

'Hoe krijg je gouden lotussen van tien centimeter?' vroeg ze.

'Ik moet heel stil blijven zitten als je mijn voeten wast en de windsels verschoont.'

'En wat nog meer?'

'Niet klagen als je de windsels strakker trekt.'

'Zo is dat,' zei ze ernstig. 'Maar...'. Ze zweeg een hele poos voor ze haar zin afmaakte. 'Je bent nu oud genoeg. Het wordt tijd dat je zelf je gouden lotussen leert verzorgen.'

'Ik ben nog te jong!' protesteerde ik. Haar serieuze toon maakte me bang.

'Kijk goed hoe ik het doe,' beval ze. Ze maakte de windsels los en stopte mijn linkervoet in de tobbe met warm water. Ze masseerde de dode huid op de zool en tussen mijn tenen weg. Toen knipte ze mijn teennagels, legde een handdoek onder mijn voet en strooide er aluin op.

'Altijd veel aluin gebruiken,' zei ze. 'Dat is goed tegen zweet en jeuk.'

Ze begon lange stroken van schoon, donkerblauw katoen om mijn voet te winden. De druk nam toe bij elke laag tot mijn voet zwaar begon te kloppen en mijn ogen prikten door de ingehouden tranen. Ik moest mijn uiterste best doen niet te kermen. Ze ging door met het inbinden en trok de stroken ditmaal nog strakker aan dan de vorige keren. Ik probeerde mijn voet weg te trekken. Ze hield me steviger vast. 'Blijf stilzitten,' droeg ze me op.

'Aa Noeng,' riep ik, 'het doet te veel pijn!'

'Sst,' zei ze. 'Op een dag zal je dankzij deze gouden lotussen een goede man krijgen. Je zal in zijde gekleed gaan en in een huis met betegelde vloeren wonen. En het mooiste is dat je nooit meer honger zal lijden.'

Mijn gekerm verstomde terwijl ze doorpraatte over de heerlijke gerechten waar ik mijn buikje aan rond zou eten als ik als bruid bij een welgesteld gezin terecht zou komen. Eindelijk stak ze mijn linkervoet in een van mijn mooiste paar indigoblauwe katoenen schoenen. Ze schoof de tobbe naar me toe.

‘Nu moet jij hetzelfde met je rechtervoet doen,’ zei ze.

De reis van ons dorp naar de stad Kanton was een dag lopen. Omdat Aa Noeng en ik die afstand niet met onze ingebonden voeten konden afleggen, mochten we meerijden op de kar van boer Tang. Bij elke omwenteling wierpen de wielen smerige klonters van havel en modder op. Een gemeen gure wind schuurde onze wangen en ik rilde, hoe stevig Aa Noeng me ook tegen zich aan gedrukt hield. Rond het middaguur hielden we pauze en de boer deelde zijn maaltijd met ons. Het broodje varkensvlees schrijnde op mijn gesprongen lippen, maar koesterde mijn maag. Pas toen ik mijn portie ophad, zag ik dat Aa Noeng haar deel amper had aangeraakt, terwijl we sinds mijn vaders dood geen vlees meer hadden gehad. De boer moedigde haar aan om te eten. Zijn ogen stonden vol medeleven. Uit beleefdheid nam ze een paar happen, maar het verdriet had haar gezicht getekend, net als in de dagen na het overlijden van Aa De. En vanmorgen deed ze ook al zo vreemd. Het broodje varkensvlees lag als een steen op mijn maag.

De grijze middaglucht was nog donkerder tegen de tijd dat we Kanton bereikten. Ik had tijdens de reis kort maar onrustig geslapen. Klappertandend door de ijzige kou had ik geen oog voor alle onbekende, nieuwe dingen om me heen.

Mijn moeder had geen woord gezegd sinds het middagmaal, maar nu kwam ze overeind en ze sprak me op gejaagde toon toe. ‘Je bent een braaf meisje. Ik moet dit doen omdat er geen andere uitweg is.’

De boer kuchte. ‘Moet je het nu al vertellen?’

‘Ja,’ zei Aa Noeng ferm. ‘Ze moet het weten.’ Ze wendde zich tot

mij. 'Je zal voortaan in een mooi huis van steen wonen, bij mensen van stand, de familie Fong. Ze zijn fatsoenlijk en heel rijk.'

Ik probeerde dit te verwerken. 'Wanneer kom ik dan weer naar huis?' vroeg ik. 'Morgen?'

'Ik heb je aan de familie Fong verkocht, als muizai,' zei ze. Haar hele gezicht vertrok. 'Het hoofd van de huishouding heeft me beloofd dat je geen gewone slavin zal zijn. Lady Fong wil jou als het persoonlijke dienstmeisje van haar dochter, net als Klein Groen, die voor de vrouw en dochters van het dorpshoofd zorgt. Je hoeft geen zware arbeid te verrichten.'

Ik legde mijn handen om haar gezicht om haar te dwingen me aan te kijken, maar ze kneep haar ogen stijf dicht. 'Klein Groen is een weeskind,' zei ik. 'Jij komt me toch wel opzoeken?'

Ze opende haar ogen en schudde langzaam haar hoofd.

'Wanneer mag ik weer naar huis?' vroeg ik opnieuw. Mijn stem brak en ik begon te snikken.

'Je komt niet meer naar huis. Een muizai is geen dienstmeisje met een loon. Je zal je meesteres toebehoren, net als Klein Groen. Zelfs als haar ouders nog hadden geleefd, dan had ze niet meer weg gekund. Jij kan ook niet meer weg.' Ze slaakte een diepe zucht en toen nog een, alsof ze iets wilde bevrijden wat klem zat in haar borst. 'Ik heb geen andere keus. We worden binnenkort op straat gezet. We hebben geld nodig voor de timmermansopleiding van Kleine Broer. Het is voor hem de enige manier om kans te maken op een fatsoenlijk leven.'

Ik kon me niet indenken dat ik ons huis nooit meer zou zien, dat ik mijn moeder nooit meer zou zien, of Kleine Broer. 'Nooit' was zo overweldigend dat het mijn voorstellingsvermogen te boven ging. 'Maar ik kan niet bij vreemde mensen wonen,' zei ik. 'Ik hoor bij jullie thuis.'

Ze praatte gejaagd door alsof ze zowel mij als zichzelf moest overtuigen. 'Zonder dat geld zullen we allemaal creperen. Wie zal dan de naam Yung voortzetten? Ik moet doen wat nodig is voor de

geest van je vader en onze voorouders. Je weet toch wat er met onze familie is gebeurd?’

Ik schudde mijn hoofd. Wat had de dood van Aa De met deze familie Fong te maken? Ik snapte er niets van. Ik dacht terug aan een voorval vijf maanden geleden. Aa De was naar huis gekomen na de verzorging van de vissen in de vijvers en met buikpijn naar bed gegaan. Niets kon zijn eetlust opwekken, en het beetje rijstpudding dat hij had opgelepeld kwam er direct weer uit. De man met de kracht en het uithoudingsvermogen van een waterbuffel veranderde binnen de kortste keren in een uitgemergelde zieke man. De *daai fu* van het dorp schreef hem kruiden voor waar mijn moeder een bitter aftreksel van maakte dat ze hem met een lepel voerde, maar hij kon niets binnenhouden. Hij gloeide van de koorts en had koude rillingen. Dit hield veertien dagen aan, toen was hij dood. Aa Noeng gebruikte ons spaargeld om hem een fatsoenlijke begrafenis te geven.

Daarna was ons leven verbrokkeld als een oudbakken koekje. Mijn moeder kon de boel niet in haar eentje onderhouden. We hadden een huurachterstand, de visvijvers raakten verwaarloosd, en niemand oogstte de meidoornbladeren, zodat onze zijderupsen verhongerden. Ook wij leden honger, ondanks Aa Noengs verwoede pogingen onze rijstvoorraad te rekken door de congee met water aan te lengen.

‘Dit is een kans voor jou,’ zei ze. ‘Je zal een slavin zijn, maar je hebt te eten en een dak boven je hoofd. Je zal het beter hebben dan wij.’ Haar lippen trilden alsof ze het zelf niet geloofde. ‘Wees braaf, dankbaar en geduldig,’ zei ze. ‘Doe wat je opgedragen wordt en vergeet nooit je plaats. Een muizai is de schaduw van haar meesteres. Jij bent er om haar bevelen op te volgen. Vergeet dat nooit. Je mag nooit opstandig worden of ongehoorzaam zijn. Het leven is makkelijker voor degenen die hun verbittering wegslikken en zich schikken in hun lot.’

‘Ik ben een braaf meisje,’ wierp ik tegen. ‘Stuur me niet weg, toe.’

Ze trok me tegen haar borst en hield me stevig vast. ‘Kunnen we nu naar huis?’ vroeg ik hoopvol. Ze bleef me zwijgend vasthouden tot we bij een groot huis aankwamen, het grootste dat ik ooit had gezien. Er hing een enorme zwarte plaquette met twee gouden karakters boven de poort met rode deuren, die hoger waren dan twee volwassenen en aan weerszijden door drakenkoppen werden bewaakt. Hun geschilderde rode ogen draaiden loerend mee toen onze kar ertussendoor rolde. Het was alsof ze iedere bezoeker die het waagde aan te kloppen wilden aanvallen met de dikke bronzen ringen tussen hun tanden.

Het leek een eeuwigheid te duren voor onze kar de achterzijde van het landhuis had bereikt, en boer Tang liet het paard stilstaan voor een ingang van normale grootte, zoals bij ons thuis, waar ik de latei net kon aanraken als ik op Aa De’s schouders zat. Tang hielp Aa Noeng met afstappen en tilde mij naast haar op de grond. Ik klemde me aan haar arm vast toen ze aanklopte. Een vrouw in een chique quiltjas deed open, begroette Aa Noeng en ging ons voor naar een binnenplaats waar een stenen tafel stond.

‘Ik ben Cerise, hoofd van de huishouding en kamenier van lady Fong,’ zei de vrouw, die een dikke wrat op haar kin had. ‘Doop je duim licht in de inkt en maak dan hier een afdruk.’ Ze wees op een vel rood papier.

‘Wacht!’ riep Aa Noeng. ‘Wat staat er?’

‘Het zijn gewoon de standaardvoorwaarden van de overeenkomst.’

‘Leest u ze alstublieft voor.’

Cerise slaakte een hoorbare zucht. ‘Er staat dat je je dochter verkoopt aan lady Feniks Fong, de Eerste Fong *taai taai*. Je dochter zal het dienstmeisje van de jongere lady Linjing zijn, tenzij lady Fong wil dat zij een ander dient. Lady Fong heeft ook het recht je dochter aan een ander gezin te verkopen.’

‘Staat erbij of ik mijn dochter weer kan vrijkopen?’

‘Ik weet niet waarom je dat vraagt,’ mopperde Cerise. ‘Ik werk

hier al tien jaar en het is nog nooit voorgekomen dat ouders hun dochter kwamen vrijkopen. Dit is geen pandjeshuis.’

‘Toe,’ smeekte ze. ‘Ik wil het gewoon weten.’

‘Er staat dat je haar kan terugkopen voor de verkoopprijs plus twintig procent rente voor elk jaar dat de Fongs haar moesten voeden en kleden. Goed, ben je klaar voor de duimafdruk?’

Ik keek verwachtingsvol omhoog naar Aa Noeng in de hoop dat ze van gedachten was veranderd. Maar ik zag haar moedeloze blik. Tranen druppelden van haar wimpers en ze veegde haar ogen snel droog met haar mouw. Ik klemde mijn handen steviger om haar onderarm.

‘Lady Fong is vriendelijk,’ zei Cerise op iets mildere toon, ‘en rechtvaardig. Je dochter zal het goed hebben.’

‘Maar zal ze uiteindelijk mogen trouwen?’ drong mijn moeder aan. Haar stem was vol twijfel.

‘Als een muizai het geluk heeft een serieus aanzoek te krijgen, zal ze vrijgelaten worden. Ik denk dat lady Fong een goede echtgenoot voor haar zal vinden als ze rond de achttien is, vooropgesteld dat ze hard werkt en gehoorzaam is. Ik zeg er wel bij dat menige muizai liever blijft dan uitgetrouwde te worden aan een putjeschepper of een mankepoot. Maar dankzij haar ingebonden voeten kan je dochter op een fatsoenlijke boer hopen.’

‘Is er enige garantie op een huwelijk?’ hield Aa Noeng vol.

‘Er is niets zeker in het leven. Maar lady Fong is rechtschapen en vriendelijk. En nu tekenen.’

Moeders bevende hand aarzelde een poos boven de overeenkomst voor ze uiteindelijk haar duim in de inkt doopte en hem op het papier drukte. Tranen stroomden over haar wangen. Twee druppels vielen op het papier, waardoor de dikke, zwarte karakters uitliepen. Maar zodra het contract was bezegeld, droogde ze haar ogen met haar mouw en knielde ze met een vastberaden blik voor me op de grond.

‘Vergeet niet wat ik je heb verteld,’ zei ze. ‘Wees geduldig en ge-

hoorzaam. Het had een stuk erger kunnen zijn.'

Aangezien ik haar nooit meer zou terugzien, zag ik niet hoe het nog erger zou kunnen zijn. Ik sloeg mijn armen stijf om haar nek. 'Laat me niet hier als slavin achter!' riep ik.

Mijn moeder wrong zich los en pakte me bij mijn schouders. Ik probeerde uit alle macht bij haar te komen, me wanhopig aan haar vast te klampen, maar haar sterke armen hielden me op een afstand.

'Luister naar me,' zei ze op bemoedigende toon. 'Als je me wil terugzien, moet je extra gehoorzaam zijn. Nog belangrijker is dat je goed je gouden lotussen onderhoudt, zodat je op een dag kan trouwen. Kan je me dat beloven?' Ze probeerde te glimlachen, maar haar mond was niet meer dan een scheve kras.

'Alsjeblieft, Aa Noeng. Ik ben zo bang.'

'Als je je voeten verpest, zal je me nooit meer zien. Begrijp je dat?'

'Ik wil nog een knuffel,' snikte ik, terwijl ik met uitgestrekte armen naar voren strompelde. 'Nog eentje...'

Maar Aa Noeng had haar rug al naar me toe gedraaid en haastte zich weg, sneller dan ik haar ooit had zien lopen.

Bij de poort draaide ze zich nog eenmaal om voor een laatste blik op mij, toen rechtte ze haar rug en verdween via de oprijlaan. Ik wilde achter haar aan rennen, maar Cerises stevige greep hield me tegen. 'Laat je moeder gaan,' zei ze. 'Je hoort nu bij de familie Fong. Wees braaf, dan zie je haar misschien weer.'

Ik beet in haar arm. Geschrokken slaakte ze een kreet en ze liet me los. Ik wilde wegrennen, maar ik wankelde op mijn gouden lotussen en viel voor ik bij de poort was. De pijn van de val was minder erg dan haar vinnige klap.

'Wees niet zo onbeschoft,' zei ze. 'Je bent vanaf nu een muizai.'